

Kitekint? - Globális civil társadalom

2009 június 26. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

A szerzők - a nyugati világ vezető tudósai és üzletemberei - izgalmas tanulmánykötetben összegzik a mai kapitalizmus jellemvonásait. Azt mondják, hogy a piacgazdaság és a demokrácia globális kiterjedése korunk meghatározó folyamata, de a sok jó mellett károkat is okoz

Az éremnek két oldala van, mert a férfiak és a nők között egyenlőség alakul ki, miközben a fejlett és a fejletlen országok között, ahogy egy országon belül is, szélesre nyílik a jövedelmi olló. Hatalmas technológiai változások mennek végbe, de az informatikai szektor kivételével a fejlett államokban alig nőtt a termelékenység az elmúlt évtizedekben. Az 1990-es évtized az amerikai gazdaság virágzását hozta, de 1950 és 1964 között az USA lényegesen sikeresebb volt a növekedés, a foglalkoztatás és a jövedelememelkedés terén, mint a csodált 90-es években. Újból csillagászati jövedelmek és vagyonok alakulnak ki, mint az ipari forradalom fénykorában, de az átlagkereset az amerikai gazdaságban csökkent az elmúlt 15 évben. A globalizáció sok jót is hozott, de világméretű korrupcióval, környezetszennyezéssel és egyre agresszívabb kapitalizmussal jár együtt. A neoliberais tudósok és politikusok azt mondták, hogy leépítik az államot, de még az USA-ban is a szövetségi államok, helyi hatóságok és a szövetségi adóhatóság megerősödését tapasztaljuk.

Szerzőnk szerint egészen más a mai kapitalizmus, mint aminek látszik, és felteszik a számukra (is) legfontosabb kérdést: elkerülhetetlenül együtt jár-e a kapitalizmus a hatalmas fellendülésekkel és visszaesésekkel, az egyre egyenlőtlenebb jövedelmekkel, az egyre erősebb monopóliumokkal és az élet kereskedelmi ügyletekké való átalakításával? Válaszuk az, hogy a lefutott "kommunizmus" és a mai globális kapitalizmus mellett van egy harmadik út.

A kapitalizmust ma jellemző tulajdonságokból nem feltétlenül a mai kapitalizmus következik. A világméretű kommunikációs forradalom és a "súlytalan" gazdaság kialakulása (ahol a termékekben egyre kevesebb az anyag és egyre több az információ) nem vezet egyenesen az egyenlőtlenségek növekedéséhez, hiszen a történelem talán legnagyobb egyenlőtlensége szűnik meg: a nők és a férfiak közötti egyenlőtlenség. Az országok között ugyan nincsenek a jövedelmi különbségek, de Kína gazdasági fejlődése a történelem legnagyobb felzárkózási kísérletét hozza. Véleményük szerint azért mutat a mai globális kapitalizmus annyi káros kinövést, mert nem jár együtt globális demokráciával. A demokrácia és a piacgazdaság csak nemzeti szinten lépett házasságra, s míg a kapitalizmus valóban globálissá vált, a demokrácia nem. Hiányoznak azok a globális szabályok és ellenőrző intézmények, amelyek megfékezik a kapitalizmus túlbujánzó természetét. 1993-ban Clinton amerikai elnök felállította a Gazdasági Biztonsági Tanácsot, aminek az volt a feladata, hogy az amerikai kereskedelem és tőke elvált felnyissa tíz ország zárt gazdaságát. Ez sikerült, például a kelet-ázsiai tigrisek megnyitották az utat az amerikai áruk és tőkebefektetések előtt, más azonban nem történt. Szükség lenne egy új politikai szemléletre a világ vezető elitjeiben, amely felismeri, hogy erkölcsileg minden ember egyenlő, ezért az élet lehet? legtöbb területén egyenlő esélyeket kell nyújtani szegénynek és gazdagnak egyaránt. Mi fékezi ezt a felismerést? Szerzőnk szerint az, hogy a globális hatalmat birtokló elit neoliberais felfogású, tehát hisz a piac mindenhatóságában és abban, hogy a piac végül mindent jobban old meg, mint az állam. Nem veszi észre - vagy nem érdeke észrevenni -, hogy valamennyi fejlett országban egyre nagyobb az állami újraelosztás szerepe, egyre több nemzetállami funkció összpontosul nemzetközi szervezeteknél, és a nemzeti kormányok hatásköreinek megnyirbálása a helyi állam, tehát az önkormányzatok megerősödésével jár együtt. A kapitalizmus és a demokrácia házassága a nemzetállamok szintjén nem lehetne sikeres az állami szabályozás, ellenőrzés és a piacot kiegészítő állami beavatkozás nélkül. Globális szinten is egyre erősebbek a gazdasági szabályozó intézmények, gondoljunk csak a GATT és az Európai Unió szerepére, de lényegesen gyengébbek, mint a globális kapitalizmus piaci intézményei.

A megoldást abban látják, hogy a demokrácia és a piacgazdaság házasságát globálissá kell tenni, tehát ki kell építeni a globális kapitalizmust globálisan ellenőrző és szabályozó demokratikus intézményeket. Ezek spontán módon kialakulóban vannak, mert egy évtizeddel ezelőtt még csupán néhány száz NGO (nem kormányzati szervezet, civil társadalmi intézmény) működött globálisan, most már közel tízezer! Ezek a globálisan működő civil szerveződések az internet segítségével egyre több olyan akciót szerveznek - ezek lehetnek tüntetések, konferenciák, pénz- és aláírásgyűjtések -, amelyek célja sokszor a kapitalizmus elleni fellépés, de igazi hasznuk a globális kapitalizmus vadhajtásainak a lenyесése. Ezek a civil szerveződések a nagy globális vállalatokat és a nemzeti kormányokat egyaránt ellenőrzik - talán egy későbbi nemzetközi szabályozómechanizmus elvutárai. Az igazi kérdés azonban az: érdeke-e a világ vezető elitjeinek, hogy kialakuljon egy globális demokratikus ellenőrzés? Erős az érdekeltségük a globális kapitalizmus megteremtésére, sőt arra is, hogy a demokráciára jobban hasonlító politikai berendezkedés jöjjön létre a világ valamennyi országában, de tovább? Erre a szerzők nem válaszolnak, ezért alapos kétely ébredhet bennünk, hogy valóban létezik-e harmadik út?

(On the Edge, Living with Global Capitalism, edited by Will Hutton and Anthony Giddens, Vintage, London, 2001)

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló